

V centru experimentálního divadla

Rozhovor s Petrou Vodičkovou

Libor Vodička

Petra Vodičková je absolventkou Divadelní fakulty Janáčkovy akademie múzických umění v Brně v několika oborech: v bakalářském studiu Jevištní technologie, v magisterském studiu Divadelní manažerství a v doktorském studiu Dramatická umění. Pedagogicky na této akademii působí již několik let v Ateliéru Divadelního manažerství a Jevištní technologie. Od roku 2006 pracuje jako ekonomicko-správní náměstek v Centru experimentálního divadla, p.o.

[LV] Petro, moje první otázka bude spíš směřovat k bilanci, neboť v loňském roce – jestli se nepletu – jsme si mohli připomenout třicet let od zformulování ideje Centra experimentálního divadla (CED) a v tomto roce to bude 25 let od počátku jeho realizace, tedy od otevření. To čtvrtstoletí je už docela dlouhá doba na to, abychom se mohli pokusit pojmenovat, co se podařilo či daří, a co ne. Co myslíte?

[PV] Jsem v CEDu už – nebo teprve – jedenáct let, ale i to je dost dlouhá doba na to, abych se o to alespoň pokusila. Upřímně řečeno, když jsem nastupovala, tak mým prvním cílem bylo zjistit, jestli zde lidé cítí něco jako společnou identitu. Také jsem si dělala takový jednoduchý průzkum mezi kamarády, známými, sousedy a zjistila, že skoro nikdo nevěděl, co to Centrum experimentálního divadla vlastně je. Mimo lidí pohybujících se kolem divadla tuto „značku“ moc nikdo neměl v povědomí. Všichni věděli, co je Divadlo Husa na provázku, HaDivadlo, povědomí o Divadle U stolu (DUS) už bylo slabší, což je pochopitelně dáno i kapacitou sklepní scény Domu pánů z Fanalu, ale co je CED – to nevěděl skoro nikdo. A tak jsem se na počátku svého působení v Centru experimentálního divadla pokoušela vybudovat něco jako korporátní identitu. Jinými slovy: CED je příspěvková organizace, Provázek, HaDivadlo, DUS jsou jeho součástí. Chtěla jsem, aby si každá z těchto součástí budovala dál svou vlastní značku, ale s tím, že naše identita je ta společná střecha nad všemi (byť HaDivadlo sídlí v Alfa pasáži). Ovšem, musím říct, že se mi to ne zcela podařilo a stále nedaří. Nenašla jsem v tomto svém záměru moc pochopení od kolegů, každý vnímal tu svou poměrně značnou autonomii a Centrum experimentálního divadla zůstalo jen logem v tírži programů a na plakátech, kterému však skoro nikdo nevěnuje pozornost. Pak jsem na to pod tlakem jiných věcí, povinností, honění se za byrokratickými předpisy sama trochu zapomněla, respektive „odložila to na vedlejší kolej“. Ne že bych rezignovala, ale věci si šly svým vlastním směrem a tohle nikdo neřešil, nikdo to nepovažoval za problém a pak už

vlastně ani já. Už jsem to nedotáhla, toho jsem si vědoma. A z dnešního úhlu pohledu to již nevidím jako prioritu a nezbytnost. Sice mě stále štve, že si mí přátelé a kamarádi pamatují, že pracuji v Huse na provázku, ale ráda jim to vždy vysvětlím.

Po dobu mého působení v CEDu – myslím, že se to dá tak říci – všechny soubory fungovaly dobře. Provázek zažíval po nástupu Vladimíra Morávka do funkce uměleckého šéfa (2005/6) nový comeback. HaDivadlo mělo vždycky určité potíže, ale v té době se stabilizovalo, za éry Luboše Baláka zde vznikla řada velmi populárních a divácky oblíbených inscenací, *Bohnice aneb Člověče nezlob se*, *Doma u Hitlerů aneb Historky z Hitlerovic kuchyně*, *Indián v ohrožení* aj. Když po něm přišel Marián Amsler a vytáhl HaDivadlo umělecky ještě výš, přišla řada ocenění, nominací, návštěvnost stoupala, takže to působilo všechno dobře a hlavně stabilizovaně a udržitelně. Pro mě je základním východiskem kvalitní spolupráce především dobrá komunikace mezi mnou a uměleckými šéfy a jejich tajemníky (v případě Provázku intendanty – nejprve to byl Čestmír Kopecký, po něm nastoupila Eva Yildizová). Centrum experimentálního divadla bylo centralizované v tom smyslu, že každý dobře chápal, co je CED, že to je ta „příspěvkovka“ a že problémy se řeší tady v našem ekonomicko-správním úseku. Všichni se v rámci svých kompetencí starali o to získat diváka a dělat kvalitní inscenace v duchu toho experimentu, který máme v názvu.

[LV] Nezamíchali v tom trochu kartami Petr Štědroň a Dora Viceníková svým nástupem do Reduty? Pro mne tím okamžikem začalo všechno nějak splývat, dramaturgie, inscenační styl a částečně i obsazení...

[PV] Ano, přesně tak... Ty dvě instituce, tedy Národní divadlo Brno se svou scénou v Redutě a Divadlo Husa na provázku, případně HaDivadlo se přestaly výrazně lišit... Nevím, jestli to umělečtí šéfové nějakým způsobem řešili, aby se vyhraňovali, ale myslím, že v zásadě a programově ne.

[LV] Ano, to experimentální divadlo určitého typu bylo skoro všude...

[PV] Ano, to máte pravdu, ale i tak nám diváci zůstali věrní. A nejsem dramaturg ani režisér, abych porovnávala umělecké směřování či dramaturgický plán daného období. Pro mě bylo důležité, že máme diváky, kteří k nám stále rádi chodí a mají naše divadla rádi. Ale ráda bych se vrátila ještě k té bilanci CEDu. Myslím, že se mu v obecném hledisku daří a že všechny drobné či větší turbulence zvládá dobře. Na co jsem ale za sebe nejvíc pyšná, je naše ekonomika. Po dobu existence CED se tato organizace nikdy nedostala do finanční ztráty a vždy končila hospodaření s kladným hospodářským výsledkem. A to jsou za námi roky hodně finančně náročné (například rok 2012, kdy nám primátor Onderka zkrátil dotaci zřizovatele o 5 %). Jak říká náš pan ředitel Petr Oslzlý, naše hospodaření je velmi promyšleným a složitým mechanismem. Je pravdou, že v posledních letech máme větší a větší problémy ekonomicky vyjít, ale stále se to daří, a za to jsem velmi ráda.

[LV] Jaké má kompetence a nástroje nedávno zřízená dozorčí rada?

[PV] S dozorčí radou je to tak, že v současné době je legislativně neukotvena, takže vlastně nemá *de iure* žádné kompetence. Je to jen orgán, který byl zřízen naším zřizovatelem a který má za povinnost odsouhlasit finanční plán či probrat výroční zprávu organizace a předkládat roční zprávu o činnosti zřizovateli, včetně pravomoci předkládat městu například i návrh na odvolání ředitele. Sice máme skvělou a funkční dozorčí radu, protože máme radu složenou z výrazných divadelních osobností (předsedou je Petr Štědroň, místopředsedou Michal Zetel, dále je členkou profesorka Eva Stehlíková, pak jsem tam já za naši organizaci, auditor Ondřej Petr a kritik Vojtěch Varyš), ale pravdou je, že DR přes její silné kompetence nemá legislativní oporu.

[LV] Centrum experimentálního divadla je vlastně takovým administrativně-správním servisem pro malá divadla, dá se to tak říct?

[PV] Ano, je to tak. Vždyť veškerá (a to nejen administrativní) agenda leží na ekonomicko-správním úseku CEDu. Ať již je to účtárna, mzdová účtárna, správa majetku, auditor, správa IT, právní servis, komunikace se zřizovatelem a veškerá agenda, které přibývá čím dál víc a jsme schopni ji zvládat a naplňovat... V tom je také započítaná správa budov (vrátní služba) a úklid, na to bych málem pozapomněla. To všechno celkem v sedmnácti úvazcích, to není opravdu vysoké číslo a nemyslím si, že by tu někdo jen tak „lekoval“. Magistrát po nás požaduje stále aktuální informace o provozu, musíme vyplňovat různé tabulky a připravovat podklady pro jednání a my si nemůžeme dovolit neodpovědět, nevyplnit jejich dotazníky, formuláře apod. Oni se zase „zodpovídají“ zastupitelům a ti následně svým voličům, to zkrátka jinak nelze. Jsme holt příspěvková organizace. I v účtování toho všeho stále přibývá s novými předpisy od státu nebo Evropské unie a my se musíme ve změnách orientovat, učit se a zvládat je... Administrativní zátěž narůstá a je jí dneska poměrně hodně, což se nás týká (to je náš velký problém) a s tím související školení, která musíme v malém počtu zainteresovaných zaměstnanců absolvovat, a takto bych mohla pokračovat. Školení o změnách v zákoníku práce, v autorském zákoně, všechny ty věci, které se točí kolem DPH, nechci tím zatěžovat, nedávno přišlo zdaňování zahraničních umělců, což se pochopitelně týká také slovenských umělců, kterých máme hodně.

[LV] A ubývat toho asi nebude...

[PV] No, právě. Vlastně: mohlo by toho ubývat, pokud by vešel v platnost Zákon o veřejných kulturních institucích (VKI), který již přijal Senát České republiky. Ale podle mých informací se Ministerstvo kultury rozhodlo předložit vlastní verzi zákona. Bohužel tato je naprosto nepřijatelná pro divadelní obec.

[LV] Takže, abychom tomu rozuměli: oni tím pádem zastavili ten Šestákův návrh, který už byl schválen senátem, vypracovali vlastní, jenž budí kontroverzi, takže to nebude jistě v nejbližších x letech.

[PV] Ano, všechno tomu nasvědčuje. Tato kapitola totiž nikoho moc nezajímá. A přitom zákon o VKI je tak důležitý! Pomohl by řešit spoustu oblastí, které jsou dnes pro příspěvkové organizace nevhodně nastavené nebo nepoužitelné. Jen namátkou můžeme zmínit způsob financování. V současné době jsou příspěvkové organizace financovány z cca 60–75 % zřizovatelem (většinou městem). V případě CED činil příspěvek města Brna v roce 2015 67 % rozpočtu, příspěvek Jihomoravského kraje pak činil 0,4 % a příspěvek Ministerstva kultury ČR byl ve výši 5,5 %. Je zde tedy patrný zásadní nepoměr. Nový zákon o VKI by měl jasně stanovit/definovat tzv. kooperativní financování – tedy kofinancování z rozpočtu krajů, měst a státu, které je v současné době velmi nestabilní a nesystémové.

Dále by měl nový zákon o VKI vyřešit otázku DPH. Jako příspěvkovka jsme plátcí DPH pouze z vedlejší činnosti a jako taková si nemůžeme uplatnit odpočet daně v daňovém priznání v plné výši, ale pouze pomocí koeficientu, který se nám samozřejmě každoročně hýbe v závislosti na vedlejší činnosti, což je z hlediska účetního zpracování dost náročné.

Dalšími body, které by mohl již zmíněný zákon řešit, je například řetězení uměleckých smluv, zavádění dozorčích a správních rad, odpolitizování kultury, svěření majetku a spoustu dalších důležitých nebo klíčových problémů.

[LV] Ale pojďme zas zpátky k CEDu. Myslím, že ta široká střecha, což je organizační struktura na bázi holdingu, má nejen smysl, ale je to i leckde ve světě běžný typ veřejné kulturní organizace. Zajímalo by mne, jestli dnešní CED experimentuje i v tom, že by hledal nové talenty, nové soubory a poskytoval jim „ochranná křídla“. Možná tady chybí něco jako výběrová řízení pro další experimentální divadla na území města Brna, anebo se mýlím?

[PV] My máme už několik sezon vlastní projekt nazvaný *ProEntree*, který je právě takovou platformou – snahou otevírat prostor mladým a začínajícím tvůrcům po ukončení umělecké školy. Myslím, že se to osvědčilo a má to pěkné výsledky i své publikum. V rámci tohoto projektu již vznikly dvě inscenace, a to *Zpráva o zázraku* (Josef Toufar) a *Tobiáš*. A těšíme se na další inscenace. To, co říkáte, je k úvaze, ale momentálně narážíme na kapacitní limity: v této chvíli bychom si nemohli dovolit přijmout další soubor jen a pouze z těchto důvodů – není pro ně místo ke zkoušení a koneckonců ani ke hraní. Ale možná je to dobrý směr k úvaze, ten servis bychom poskytnout mohli. K tomu jsme ovšem ještě nedospěli.

Náměstek primátora pro kulturu Matěj Hollan ostatně často mluví o potřebě zavést v Brně holdingy, ale u nás k tomu zatím není podpora v legislativě... Navíc CED, Národní divadlo Brno i Městské divadlo Brno vlastně takovými holdingy jsou. V případě CEDu ekonomicko-správní úsek spravuje tři divadelní soubory: Divadlo Husa na provázku, HaDivadlo a Divadlo U stolu, čímž ve své podstatě činnost holdingu vykonáváme –

zajišťujeme ten ekonomický, mzdový a právní servis, správu budov a to vše pro více subjektů, v našem případě pro tři divadelní soubory.

[LV] Ale obraťme pozornost ještě k jiným věcem. My jsme dosud nepřipomněli, že k aktivitám CEDu patří také výstavy, ediční činnost ...

[PV] Ano, samozřejmě. O realizaci výstav se stará Josef Bubeník, který pro nás pracuje také jako grafik a výtvarník. Knihy jsme sice v poslední době nevydávali, ale k nastávajícímu padesátému výročí Divadla Husa na provázku se chystá mimo jiné i publikace a při této příležitosti proběhne padesát akcí včetně hostování různých divadelních uskupení, speciálních pořadů, diskusí, výstav, setkání a spousty dalších aktivit.

[LV] Vlastně jsme se nepřímo dostali k tomu, na co jsem se chtěl také zeptat. Mám na mysli ekonomické podmínky umělecké práce v CEDu. Mimo jiné bych se rád zeptal na mzdové ohodnocení tvůrců a zaměstnanců. Díval jsem se do závěrečných zpráv z posledních let a všiml jsem si, že ten průměr šel v posledních letech mírně nahoru, ale i tak dost zaostává za celostátním průměrem, ačkoli výraznou část zaměstnanců CEDu tvoří vysokoškolští absolventi.

[PV] Ano, za rok 2015 byla průměrná mzda v CEDu zhruba 20 tis. hrubé mzdy,¹ což není žádný zázrak. Snažíme se s tím něco dělat, ale znáte to, to nezáleží jen na nás. Musím ale říci, že magistrát se v posledních letech opravdu snaží a je třeba uvést, že náměstek primátora Matěj Hollan, který dostal na starost mimo jiné i resort kultury, opravdu dostal svému slovu. Skutečně za nás bojuje a nejen za nás (divadla). To navýšení podpory jak příspěvkových organizací, tak neziskové sféry, je znát. Jeho první krok byl, že nám vrátil zpět krácení rozpočtu, které nás postihlo v roce 2012 za primátora R. Onderky. To bylo okamžité a pak v následujících letech docházelo k postupnému nárůstu platů státních zaměstnanců, o něž navýšilo nové vedení města celkový rozpočet. Nešlo to tedy z vnitřních zdrojů, jak se to stalo leckde jinde a dříve, takže nám vedení města skutečně pomohlo. A každoročně se nárůst mezd dorovná navýšením rozpočtu. I teď v listopadu 2016 proběhlo další, tentokrát čtyřprocentní navýšení mezd státních zaměstnanců a město opět poskytlo finance na pokrytí tohoto nárůstu. Zřizovatel teď opravdu funguje dobře a není to jen v oblasti mezd. Poprvé za dobu, kdy působím v CEDu, jsme dostali peníze na investice. Účelové investice jsme dostali už na minulý rok i na rok 2017.

Pro letošní rok máme navýšení i v provozní oblasti, dostali jsme tzv. účelové dotace v souvislosti s výročím Provázku. Byly vyslyšeny také naše prosby, že máme problém získávat externí režiséry, protože jim nabízíme extrémně nízký honorář, a to i proti jiným brněnským divadlům. To je potěšující. Zlepšují se nejen podmínky zaměstnancům a výše jejich odměn, ale také jsme schopni modernizovat vybavení divadla a vytvářet podmínky pro další rozvoj nejen umělecké činnosti.

1 Pro srovnání podle Českého statistického úřadu činí průměrná výše hrubé mzdy za 3. čtvrtletí 2016 v ČR 27 220 Kč, tzv. medián 23 527 Kč. Podle dostupných informací je celostátní průměr hrubého příjmu pracovníků v kultuře cca 2 500 Kč pod celostátním průměrem. Další srovnání viz např. http://eprehledy.cz/prumerne_platy_podle_profese.php.

Jestli to někde stále vážne, je to na Jihomoravském kraji. To chci, aby tu zaznělo, protože jestli máme roční rozpočet přibližně 50 milionů Kč a z toho dostaneme od kraje dotaci ve výši 200–300 tisíc Kč, jedná se skutečně o velký nepoměr. Kraj dokonce změnil podmínky ve svém dotačním programu – a to v dotačním programu na kulturu. Dříve jsme mohli podávat až tři žádosti v programu Kultura a památková péče, ale JMK změnil pravidla a je možné podat pouze jednu žádost, což je (obzvláště pro nás se třemi subjekty) obrovský handicap, protože Ministerstvo kultury (kde také můžeme podávat granty), umožňuje podávat ve svých dotačních programech žádosti až na tři projekty. Vyžadují však vícezdrojové financování. To je ale pro nás neřešitelné, protože to nemůžeme deklarovat, neboť tuto roli by naplnil pouze kraj – tam však můžeme podat pouze jednu žádost. Výsledkem tedy je, že i na ministerstvo můžeme podat jenom jednu žádost. Takže kraj to vlastně takto „zařídnu“. Uvidíme, jak to bude v budoucnu.

Je ale také třeba konstatovat, že se v posledních letech změnil k lepšímu přístup Ministerstva kultury. Ministerstvo navýšilo částku určenou pro podporu profesionálního divadla – doposud bylo alokováno asi 90 milionů Kč a pro rok 2017 by měla tato částka vzrůst až na 160 milionů Kč, což je zásadní navýšení. Původně se spekulovalo až o částce 400 milionů Kč, ale to se ukázalo jako nereálné – i tak je ale dobře, že se ta částka zvyšuje. Je to skoro dvojnásobek původního stavu. My jsme například loni dostali z Programu podpory profesionálních divadel částku 2 700 tis. Kč a bez této podpory bychom nebyli schopni finančně vyjít. Jsme na této dotaci zcela závislí.

Ale upřímně, pořád jsou ty peníze nedostatečné, platy v kulturní sféře jsou stále jedny z nejnižších (a máte pravdu – jak jste říkal – naši zaměstnanci jsou z velké části absolventy vysokých uměleckých škol). Vše by doufám mohl vyřešit zákon o VKI, o kterém již byla řeč.

[LV] A asi poslední otázka, kterou jsem chtěl v této souvislosti položit, se týká klasického mecenášství, sponzoringu, jak se dnes říká. Před těmi pětadvaceti a více lety jsme si mnozí mysleli, že to bude časem jeden z pilířů podpory veřejné sféry, tedy kultury, zdravotnictví, sociální sféry a školství. Jak se to projevuje u vás?

[PV] Téměř nijak. To je v podstatě nulová položka. Především jsou v Brně jiné organizace, které podporu tohoto druhu nacházejí, protože zkrátka mají větší atraktivitu a sponzoři se na jejich akcích raději „vyhřívají“. Naše možnosti jsou – i z důvodu experimentálního zaměření našeho divadla – omezenější. Vždycky je to něco za něco. O mecenášství jako filantropii bych vůbec nemluvila, to podle mne v České republice v podstatě neexistuje. Tudíž sponzoring je většinou realizován recipročně. Vzhledem k tomu, že naše sály disponují maximálně dvěma sty míst, nenabízíme dostatečně zajímavou kapacitu a jako protiplnění můžeme poskytnout pouze pronájem sálu. Potenciální sponzoři spíše dávají přednost jiným partnerům, s větším sálem, vybavenějším zázemím, kde má jejich „sponzoring“ větší dopad. V tomto ohledu dobře funguje například inscenace *Vyhánění Gerty Schnirch* nebo *Indián v ohrožení*, což jsou dost žádané tituly v HaDivadle – jako takzvaná „zadaná představení“ (kupují si je např. firmy pro své zaměstnance, pro sponzory, pozn. red.).

Velkým hitem Divadla Husa na provázku je inscenace *Amadeus* – otec a syn Donutilovi, to je skvělý tahák pro veřejnost – tedy diváky i sponzory. Jistě, především díky Mirkovi Donutilovi, který mnoho sponzorů přivedl sám. Někteří třeba zůstali i pro další projekty, ale podobný úspěch nebývá obvyklý. Třeba dojde k přilákání sponzorů s nově připravovanou inscenací *Králem Ubu*, uvidíme. Sponzoring je také hodně o osobních vazbách, nejde to plánovat dopředu či na tom kalkulovat rozpočet. Komerce se cíleně vyhýbáme a vedlejší hospodářskou činnost realizujeme především pomocí pronájmů (nikoliv v dnešní době oblíbeným PP [product placement]).

[LV] Třeba služby? Zvučení akcí, svícení a podobně?

[PV] Můžeme to dělat, umíme to, ale neděláme. Zde narážíme především na naší plně využitou kapacitu. Technika i lidé jsou plně vytíženi divadelním provozem. HaDivadlo nemá vlastní zkušebnu, což znamená, že se dopoledne zkouší v „nástřelu“ scény, odpoledne se musí postavit večerní představení, aby se odehrálo a v noci bouralo a prostor byl ráno opět připraven na další dopolední zkoušku. Ale ani tady na Zelňáku (sídlo CEDu na Zelném trhu, pozn. red.) není zrovna místa nazbyt. Často se zkouší zároveň na velké scéně i na sklepní scéně nebo ve zkušebně. Je to stejný problém, všichni jedou na plno fakticky od rána do noci.

[LV] Petro, mnohokrát Vám děkuji za Váš čas a přeji Vám i všem v CEDu šťastný nový rok 2017.